

GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİ'NDE YABANCI DÜŞMANLIĞI VE BÖLGESEL ETKİLERİ¹

XENOPHOBIA IN THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA AND ITS REGIONAL EFFECTS

Evanilde Rofina ALFIADO

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

evanilde.rofina@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-2777-7683

Ceren GÜRSELER

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

cerengurseler@nevsehir.edu.tr

ORCID No: 0000-0001-6308-5345

ÖZET

Göç, toplumsal yaşamın başlangıcından bu yana insan hayatının bir parçası olmuştur. İnsanlar her zaman daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak gibi çeşitli nedenlerle farklı ülkelere gitme eğiliminde olmuştur. Güney Afrika'da altın ve elmas madenlerinin keşfedilmesi ve ardından bu kaynakların işletilmeye başlanmasıyla birlikte bölgeden bu ülkeye büyük göç dalgaları yaşanmıştır. Başlangıçta, Güney Afrika nüfusu madencilik sektöründeki işgücü talebini tek başına karşılayamamıştır. Bu nedenle diğer bölgedeki insanların ülkeye göç etmesi, madencilik şirketlerinin bu işgücüne ihtiyaç duyması ve göçmen nüfusun da geçim kaynağı olarak işe ihtiyaç duyması açısından bir kazan-kazan durumu olarak görülebilmektedir. 1994'te Güney Afrika Cumhuriyeti'nde apartheid sisteminin kalkmasıyla birlikte ülkedeki tablo değişmiş ve göçmenler Güney Afrika halkı tarafından farklı bir şekilde değerlendirilmeye başlanmıştır. Apartheid sisteminin sona ermesiyle yaşam koşullarının iyileştirilmesi yönünde büyük beklentiler olmuştur. Bu beklentilerin gerçekleşmemesi, bölgesel güvenliği etkileyen bir sorunun ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir: özellikle Mozambik, Malavi ve Zimbabve vatandaşlarını etkileyen yabancı düşmanı şiddet. Bu çalışmanın amacı, yabancı düşmanlığı sorunu karşısında devletler ve çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından izlenen politikaları ortaya koyarak değerlendirmektir. Araştırmada, nitel yaklaşım yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Çalışma, belge ve söylem incelenmesi ile tarihsel ve karşılaştırmalı yöntemlerle desteklenmiştir. Araştırma neticesinde, incelenen devletlerin ve uluslararası kuruluşların yabancı düşmanlığı sorununa çözüm arayışında benimsedikleri politikaların bu sorunu çözmede yetersiz kaldığı görülmüştür. Aynı zamanda, sorunla mücadele çabaları artırmak amacıyla bölgesel ve uluslararası düzeyde işbirliği forumların öne çıkmaktadır, ancak yabancı düşmanlığı bölge halklarının güvenliğini hâlâ tehdit etmektedir.

ABSTRACT

Migration has always been a part of human life. People trend to move to other regions for a variety of reasons, with the search for better living conditions at the core. The discovery of gold and diamond mines in South Africa and its exploitation, brought large waves of migration from the region to this country. Initially, South Africans alone were insufficient to meet the demand for labor in the mining sector, and the migration of people benefited both the mining companies and the migrant population also needs work as it is a source of livelihood. The end of apartheid system in South Africa by 1994, changed the scenario in the and migrants started to be a viewed in a negative way. High expectations regarding improved living conditions emerged and the unrealisation of these expectations has led to the emergence of a new security problem affecting the region: xenophobic violence, affecting mostly citizens of Mozambique, Malawi and Zimbabwe. This study aims to understand the policies pursued by states and international organizations in response to xenophobia. During the research process, the study utilized qualitative approach methods and techniques. It was observed that the policies adopted by the examined states and international organizations in the search for a solution to xenophobia problem were insufficient to solve it. At the same time, cooperation forums were held at the regional and international level to expand efforts in preventing the problem, but xenophobia still threatens the security of the peoples of the region.

Geliş Tarihi:

05.12.2023

Kabul Tarihi:

27.12.2023

Yayın Tarihi:

28.12.2023

Anahtar Kelimeler

Güney Afrika,
Güney Afrika Cumhuriyeti,
Yabancı düşmanlığı,
Afrika,
Uluslararası güvenlik.

Keywords

Southern Africa,
Republic of South Africa,
Xenophobia, Africa,
International security.

Atıf/Cite as: Alfiado ER. & Gürsel, C. (2023). Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Yabancı Düşmanlığı Ve Bölgesel Etkileri. *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 7(1), 55-75.

¹ Bu makale; Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Uluslararası Güvenlik ve Terörizm yüksek lisans programında tamamlanan "Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Yabancı Düşmanlığı ve Bölgesel Etkileri" başlıklı tezden üretilmiştir.

Giriş

Güney Afrika Cumhuriyeti (GAC), Afrika'nın en önde gelen ekonomik ve siyasi güçleri arasında bulunmaktadır. 1994'de *apartheid* yönetiminin sona ermesiyle GAC'da yabancı düşmanlığı şiddet olayları artmıştır. Yabancı düşmanı şiddet GAC'da yabancı işçi, göçmen olarak varlık gösteren Mozambik, Zimbabve ve Malavi vatandaşlarını hedef almaktadır. Bunun yanında sayılan devletler ve GAC arasında tarihsel ilişkiler ve işbirliği, GAC'daki yabancı düşmanlığı vakasının ve bağlantılı şiddet olaylarının çözülmesinde bölgesel işbirliğinin varlığını göstermekte ve aynı zamanda bu işbirliğini gerekli kılmaktadır. GAC'a diplomatik baskı yapılması, vatandaşların ülkelerine geri dönmesi gibi örneklerde söz konusu devletler yumuşak güç sergilemiştir. Afrika Birliği (AfB), Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (*Southern African Development Community, SADC*), Birleşmiş Milletler (BM) de bu bağlamda GAC'daki yabancı düşmanlığına karşı mücadelede destek olmaya çalışmaktadır. Fakat gösterilen çabalar yetersiz olup GAC'daki yabancı düşmanlığı sorununun çözümünde amaçlandığı kadar destek sergilenememektedir.

Yabancı düşmanlığına maruz kalan kişi, kavramın kapsamlı olmasından hareketle farklı özellikler sergilediği gerekçesiyle ötekileştirilmektedir. Diğer bir ifadeyle sadece milliyet temelinde bir ulustan açıkça ayrılabilen kişi değil; ırk, kültür, etnik köken, dil veya diğer özellikler temelinde öteki olarak algılanan tüm kişiler yabancı olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla yabancı düşmanlığının kilit faktörü yabancının içinde var olmaya çalıştığı topluluktan, toplumdaki kendini ayıran bir özelliğin var olmasıdır.

Yabancı düşmanlığı salt duygu durumu ile kalmamakta çeşitli faaliyetlere hatta şiddet olaylarına yansımaktadır. Gerek yabancı düşmanlığının gerekse yabancı düşmanlığı şiddetinin patlak vermesinde işsizlik, yoksulluk gibi toplumun yoksunluk duymasına sebebiyet veren çeşitli unsurlar öne çıkmaktadır. Ekonomik nedenlerden yabancılara içinde yaşadıkları toplumun kimliğine yönelik bir tehdit oluşturduğu fikrine kadar yabancı düşmanlığının ve yabancı düşmanlığı şiddetinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır.

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin incelenecek örnek olarak seçilmesi hem bu ülkenin Afrika kıtası için ekonomik, siyasi öneminden hem de bu ülkede farklı zamanlarda farklı Afrika ülkelerinden gelen Afrikalılara karşı yabancı şiddet olaylarının yaşanmasından kaynaklanmaktadır. Güney Afrika'nın *apartheid* sisteminin çökmesiyle birlikte, yabancı düşmanlığı, ülkede yaşayan Afrikalı göçmenlerin güvenliğine yönelik bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda bölge için de uluslararası güvenliğe tehdit teşkil etmektedir. Güney Afrika Ülkeleri Topluluğu, Afrika Birliği, Uluslararası Göç Örgütü ve Birleşmiş Milletler gibi çeşitli örgütler, bu soruna çözüm üretmek ve Güney Afrika Cumhuriyeti vatandaşlarının ve yabancılara barış içinde bir arada yaşamasını teşvik etmek amacıyla yabancı düşmanlığını tartışmak için forumlar oluşturmuştur.

Araştırma sürecindeki prosedürler açısından araştırmada nitel yaklaşım yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Böylece çalışma, belge ve söylem incelenmesi ile tarihsel ve karşılaştırmalı yöntemlerle desteklenmiştir. Tarihsel yöntem; kurumların her dönemin özel bağlamından etkilenerek, zaman içinde

bileşenlerindeki değişiklikler yoluyla mevcut biçimlerine ulaştıklarından, günümüz toplumu üzerindeki etkilerini doğrulamak için geçmiş olayları, süreçleri ve kurumları araştırmaktan ibarettir (Marconi ve Lakatos aktaran Congolo, 2018: 10). Daha önce Güney Afrika Cumhuriyeti'nde kaydedilen göçmen karşıtı olayları anlamak için kullanılmıştır.

Karşılaştırmalı yöntem ise aralarındaki farklılıkları ve benzerlikleri vurgulamak amacıyla bireylerin, sınıfların, fenomenlerin veya olayların araştırılmasıyla yapılmaktadır. Bu yöntem, farklı ülkelerin hükümetlerinin duruma ilişkin tepkilerinin karşılaştırılmasına olanak tanımış ve yıllar içinde sergilenen yabancı düşmanlığına karşı mücadeleye yönelik politikaları karşılaştırmaya olanak tanımıştır. Çalışma; belgeleme tekniği, belgeleme ve bibliyografik araştırmayı kapsamaktadır. Bu teknik; resmi belgelerin, kitap, dergi/yayınlar şeklinde halihazırda yayınlanmış olan ve çalışmanın konusuna değinen veya özünde onunla ilgili bibliyografyaların araştırılmasına dayanmıştır (Marconi ve Lakatos aktaran Congolo, 2018: 10).

1994'den itibaren diğer bir ifadeyle yabancı düşmanlığı saldırılarının başlamasından günümüze kadar bölge devletleri ve çeşitli uluslararası kuruluşlar soruna çözüm bulmak için çaba göstermektedir. Ancak bu çabalar sorunun çözümüne katkıda bulunamamaktadır. Başta Mozambik, Malavi ve Zimbabve olmak üzere SADC üyesi devletlerin, diğer uluslararası kuruluşların Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki yabancı düşmanlığına yönelik politikalarında yumuşak bir yaklaşım benimsedikleri sonucuna varmak mümkündür.

1. Yabancı düşmanlığı tanımı, nedenleri ve aktörleri

Yabancı düşmanlığı, eski çağlardan beri devletleri ve halkları etkileyen bir güvenlik sorunudur. Devletler, yabancı düşmanlığını uluslararası güvenlik sorunu olarak kabul etmelerine rağmen bu olgunun tanımlamasında sorunlar yaşanmaktadır. Günümüze kadar gelen süreçte yabancı düşmanlığına dair evrensel bir tanıma ulaşılamamıştır (UNHCR, 2020:15). Fakat uluslararası alanında yabancı düşmanlığına dair birçok çalışmaya, düzenlemelere rastlamak mümkündür. Bu noktada yapılan çeşitli tanımlardan örnek verilebilir. Örneğin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre yabancı düşmanlığı, öznenin yabancı olduğu veya belirli bir topluluğun ya da ulusun dışından geldiği varsayımından kaynaklanan bir ayrımcılığı ifade etmektedir (UNHCR, 2020:15). Inter-Agency (2001:2) yabancı düşmanlığını “yabancılara veya başka ülkelerden gelen insanlara karşı duyulan yoğun hoşnutsuzluk veya korku” olarak tanımlamaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere, yabancı düşmanlığı temelinde yabancılara karşı duyulan korku veya nefret hissi önem taşımaktadır.

Farklı kökenden olan, farklı uyruğa sahip olan, başka bir ülkeden gelen, farklı dil konuşan, farklı kültüre sahip olan veya aynı etnik gruptan gelse dahi yaşadığı topluluktan farklı ve yabancı olarak algılanan tüm kişiler yabancı düşmanlığına maruz kalabilmektedir (Inter-Agency, 2001: 2). Güney Afrika bölgesi toplumsal olarak farklı bir yapıyı teşkil etmektedir. Örneğin aynı etnik gruptan gelen fakat farklı ülkelerde yaşayanlar topluluklar bulunmaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ise yabancı, Güney Afrika vatandaşı

olmayan ve çoğunlukla siyah olan herhangi bir Afrikalıdır ve bu özellikleriyle yabancı düşmanlığının ana hedefi olmaktadır (Human Rights Watch, 1998).

Yabancı düşmanlığının nedenlerine bakılacak olursa farklı boyutları dikkate alarak analiz yapmak mümkündür. Ekonomik nedenlerin, özellikle kıt kaynaklar üzerindeki rekabetin yanında istihdam üzerindeki rekabet, devletlerin sunması gereken sosyal hizmetlerin yeterli olmaması, işsizlik ve diğer ekonomik sorular yabancı düşmanlığına yol açabilmektedir. Diğer taraftan da yabancı düşmanlığını ortaya çıkaran siyasi nedenler de mevcuttur. Siyasetçiler, ülkedeki sorulardan dolayı yabancıları suçlayarak bu doğrultuda halkın desteğini almayı amaçlayabilmektedir. Örneğin bir ülkede suç oranı yükselince sorunun nedeni olarak yabancılar görülmekte ve bu durum da yabancı düşmanlığına sebebiyet verebilmektedir. Yabancı düşmanlığı yerel halk nezdinde de yoğun olarak hissedilebilir. Sosyal statüsünü kaybetme korkusu, ulusal kimliğini kaybetme korkusu, ekonomik kazanımların önündeki engelin yabancıların olduğuna dair algı ve diğer nedenler yabancı düşmanlığını ortaya çıkarma ihtimaline sahiptir (Enriconi ve Morais, 2018).

Yabancı düşmanlığının aktörlerinin analizinde iki grup temelinde ayırım yapmak mümkündür. Birinci grup, doğrudan eyleme geçen aktörlerden ikinci grup ise şiddetin patlak vermesine dolaylı olarak etki eden aktörlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla birinci grup yabancılara karşı şiddete başvuran halk tarafından temsil edilmektedir. İkinci grup siyasetçilerden oluşabilmektedir; yabancılara karşı açıklama yaparak söz konusu kesime karşı olumsuz duyguların artmasına ve halk etkileyerek halkın eyleme geçmesine neden olan aktörlerdir (United Nations Human Rights Council, 2016: 10).

2. Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki yabancı düşmanlığı

Güney Afrika'da yerel halk ve yabancılar arasındaki ilişki, 1834'te başlayan ve 1900'lerde yoğunlaşan yabancı işgücü ithal etme sistemine dayanmaktadır. Ülkede altın ve elmas madenlerinin keşfedilerek işletilmeye başlanmasıyla birlikte daha fazla işgücüne ihtiyaç duyulmuştur. Güney Afrika nüfusunun tek başına işgücü talebini karşılamaya yetmemesi, işgücü ithalatı sisteminin başlamasına yol açmış ve bu da başta Mozambikliler, Zimbabveliler ve Malavililer olmak üzere bölgeden birçok kişinin Güney Afrika'ya kitlesel göçüne neden olmuştur. Bu dönemde Güney Afrika, hak ve hizmetleri sunmada ten rengine göre ayırma giden, ayrımcı bir rejim olan ve ülkedeki siyah nüfusun beyaz nüfus aleyhine marjinalleşmesine yol açan *apartheid* yönetimi altındadır (Harrington, McGlashan; ve Chelkowska 2004:1; Crush, Williamsve Peberdy, 2005: 2; South African History Online, y.y.).

Birçok araştırmacı, *apartheid* rejiminin Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki yabancı düşmanlığının ve şiddet olaylarının patlak vermesinde önemli rolü olduğunu ifade etmektedir. Yerel halkın yabancılara karşı duyduğu "nefretin", yönetimi altında buldukları *apartheid*'in bir sonucu olduğu savunulmaktadır. *Apartheid* sonrası Güney Afrika Cumhuriyeti'nde "yeni bir ırksal hiyerarşi sistemi"nin uygulanmaya

başlandığı iddia edilmektedir. Bu sefer kurban, ÷lkede bulunan Siyah göçmenlerdir. Söz konusu kesim, yabancı olarak gör÷lmekte ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nden daha az modern veya ekonomik açıdan daha zayıf olduğu düşün÷len ÷lkelerden gelmektedir. Yabancı düşmanlığı ÷lkede *apartheid*'in kalkmasından çok kısa süre sonra -1995'te- etkisini hızla gösterebilmiştir. Örneğin Cape Town gibi önemli şehirlerde yaşayan yabancılar, eyalete ait olmadıklarını hissetmişlerdir (Naicker, 2016 : 49).

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin 1994'deki seçimleriyle birlikte *apartheid*'in tasfiye edilmesi halkta daha iyi yaşam koşullarına sahip olmaya, yoksulluğun azalmasına ve istihdamın artmasına dair beklentiler oluşmuştur. Ancak *apartheid*'in sona ermesi tek başına ekonomik iyileşmelere yol açmamıştır. Dolayısıyla beklentilerinin gerçekleşmemesinden duyulan memnuniyetsizlik ortamında ÷lkedeki ilk yabancı düşmanı şiddet vakası 1994-1995 yıllarında yaşanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi işsizliğin ve yoksulluğun devam etmesi, hükümetin sosyal hizmet sağlamadaki başarısızlığı gibi sorunlar, ekonomik durumun suçlusu olarak gör÷len yabancıların marjinalleşmesine ve yabancı düşmanı şiddetin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir.

Yukarıdaki paragrafta belirtilmiş olduğu üzere, GAC'teki yabancı düşmanı şiddetinin ortaya çıkma nedeni beklentiler ve gerçek arasındaki uyumsuzluk olmuştur. Başka bir ifade ile bu ÷lkede *apartheid*'in sona ermesiyle barınma, eğitim, istihdam ve sağlık gibi kıt kaynaklarda hizmetin daha iyi olacağı yönünde beklentiler vardır. Dolayısıyla yerel halk ve yabancılar arasında iş, barınma, eğitim ve aynı zamanda sağlık hizmetlerine ulaşmada rekabet ortaya çıkmıştır. Bu durum da ekonomik kriz zamanlarında yabancıların suçlanmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu bakışına göre, beklentilerin karşılanamaması yabancı düşmanlığının ve şiddetinin ortaya çıkmasında önem teşkil etmektedir. Vatandaşlar mevcut durum karşısında hüsrana uğramaktadırlar. Göçmenler aleyhine temel haklarından mahrum bırakıldıklarına inanmakta ve bu hüsrana yabancı düşmanlığı şiddetine yol açmaktadır. GAC'da göçmenler ekonomik sorunlar yüzünden günah keçisi ilan edilmekte ve iş hırsız olarak gör÷lmektedir. Genellikle "iş hırsız, yasa dışı, suçlu ve aynı zamanda hastalıklı" olarak gör÷len göçmenlerle ilgili klişeler yaratılmıştır (Kaziboni v.d., 2022).

Diğer taraftan Güney Afrikalıların *apartheid* döneminde yaşadığı izolasyon hatırlanmalıdır. Yabancılar ile aynı ortamda ve barışçıl bir şekilde yaşamayı bilmeyen halk olarak algılanmaktadır ve *apartheid*'in sona ermesiyle ile ister istemez göçmenler ile yaşamak zorunda kalmıştır. Araştırmacılara göre izole edilmiş Güney Afrikalıları ile yabancılar arasındaki temas, iki kesim arasında mesafe yaratmıştır. "Bir grubun içine yabancıları dahil etme geçmişi yoksa, yabancıların hoş karşılanması zor olabilmektedir" ve bu durumun da yabancı düşmanı şiddetine yol açan önemli bir unsur olduğuna inanılmaktadır (Morris, 1998; aktaran Harris, 2002 : 71-75).

Human Rights Watch (1998) Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki siyasetçilerin, suç dalgasının artmasından genellikle göçmenleri sorumlu tuttıklarına dair kamuoyu önünde açıklama yapmalarına ve dolayısıyla ÷lkedeki yabancı düşmanlığının artmasında büyük rol oynadıklarına dikkat çekmektedir.

İşsizliğin artması ve hatta hastalıkların yayılması göçmenleri Güney Afrikalıların hedefi haline getirmektedir. Örnek olarak Ekonomik Özgürlük Savaşçıları siyasi partisi (*Economic Freedom Fighters political party – EFF*) restoranlara yaptığı ziyaretler sırasında, yabancıların yerel nüfustan fazla olmasına karşı çıkan bir açıklama yapmıştır. Şirketlere yabancılar yerine daha fazla Güney Afrikalıyı işe almaları için baskı yapmıştır (Nebe, 2022).

GAC'teki yabancı düşmanlığına dair değinilmesi gereken bir faktör daha mevcuttur: Seferbirlik. Yabancılar karşı yönelik şiddeti için toplu eylem gerekmektedir. Önde gelen bir araştırmacı olan Claassen, harekete geçirici güçleri şu şekilde tanımlamaktadır. Birinci olarak kasaba topluluğuna değinilmesi gerekmektedir. Kasaba topluluğu toplantılarının, yabancı düşmanı şiddete yönelik topluluk seferberliğini mümkün kılan forumlardan biri olduğunu savunmaktadır. İkinci olarak siyasi liderlere değinmek gerekmektedir. Liderlerin, önderlikleri altındaki nüfusu yabancı düşmanlığı için teşvik ettiğine; siyasi ve ekonomik hedefleri için farklı gruplar arası gerilimleri kışkırttığına inanılmaktadır (Classen, 2017 : 3-5).

Seferbirlik ile ilgili BM bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaya göre, son yıllarda yabancı düşmanı şiddet için seferberlik kanallarında bir artış yaşanmıştır. Örneğin “Dudula Harekatı” (*operation Dudulla*) önemli seferberlik kanalı olmuştur. Dudula Harekatı, bir sosyal medya kampanyası olarak ortaya çıkmıştır. Ancak son zamanlarda "şiddet içeren protestoların, kanun dışı şiddetin, göçmenlerin sahip olduğu ev ve işyerlerini hedef alan kundakçılığın ve hatta yabancı uyrukluların öldürülmesinin seferber edilmesi için bir şemsiye yapı haline gelmiştir” (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2022).

3. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Yabancı düşmanı şiddet dalgaları

Apartheid döneminde görülen marjinalleşme zaman içinde 2008, 2012 ve diğer yabancı düşmanı şiddet dalgalarının da yaşanmasına sebebiyet vermiştir (Claassen, 2017: 3-5). Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yabancı düşmanlığı 1994'de *apartheid*'in kaldırılmasına dayanan bir güvenlik sorunudur. Dolayısıyla 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren günümüze kadar ülkede 900'den fazla şiddet içeren yabancı düşmanlığı olayı yaşanmıştır. 123.700'den fazla kişi yerinden edilmiştir ve yabancılar ait yaklaşık 4.850 dükkan yağmalanmıştır. Diğer bir ifadeyle 1994'ten 2012'ye kadar Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 1994-1995, 1998, 2000, 2008 ve 2009 yıllarında olmak üzere 5 yabancı düşmanı şiddet dalgası yaşanmıştır. (South African History Online, y.y.).

Ülkedeki yabancı düşmanı şiddet dalgalarından en şiddetli olanı 2008'de patlak vermiştir. Mayıs ayında meydana gelen olaylar Alexandria eyaletinden ülkenin diğer bölgelerine yayılmıştır. Saldırılarda Mozambikli ve Zimbabveli göçmenler başlıca hedef olarak seçilmiştir. Çok sayıda kişi diri diri yakılmış, birçok dükkan ve ev yakılmış ve yıkılmıştır. Saldırılar sonucunda yüzlerce kişi yaralanmış ve 60'a yakın göçmen öldürülmüştür (Bordalo, 2019). O yıldaki şiddet dalgasından dolayı Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'ne göre yaklaşık 100,000 yabancı yerlerinden edilmiştir (OHCHR, 2022).

2013 yabancı düşmanı şiddet dalgası 2008'e kıyasla farklı unsurlara sahiptir. Yerel halkın yanında polis de saldırılara müdahil olmuştur. Johannesburg'un doğusundaki Daveyton'da sekiz polis memuru, Mozambikli bir kişiyi polis minibüsünün arkasına bağlayarak yolda sürüklemişlerdir. Polis hücrelerinde başından aldığı yaralar nedeniyle Mozambikli yabancı hayatını kaybetmiştir. Yine aynı yılda, ülkedeki yabancı düşmanlığı nedeniyle iki Zimbabveli öldürülmüştür (South African History Online, y.y.).

Kral Zulo'nun 2015 yılında yaptığı ve tüm göçmenleri bavullarını toplayıp ülkeyi terk etmeye çağırdığı konuşma gibi siyasi konuşmalar da zaman zaman yabancı düşmanı şiddetin merkezinde yer almış ve çeşitli kuruluşlar tarafından yaygın bir şekilde kınanmıştır. Bu şiddet dalgası sırasında en yoğun saldırılar Johannesburg ve Durban eyaletlerinde gerçekleşmiştir. Olaylar sonucunda 5.000'den fazla mülteci yerinden edilmiştir, 6 kişi öldürülmüştür. Göçmenlerden bazıları taşlanmıştır, bazıları diri diri yakılmıştır (DW, 2015).

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde en büyük göçmen nüfusu oluşturan Malavi, Mozambik ve Zimbabve'den gelen göçmenler, yabancı düşmanlığının ana hedefi de olmaktadır. Yabancı düşmanlığı saldırıları sırasında bu ülkelerden gelen binlerce göçmen, şiddette maruz kalmakla beraber kendi evlerini, işlerini kaybetmiş hayatlarına da kaybetme korkusu ile yaşamaktadırlar (The Economist, 2015).

4. Bölge Ülkelerinin Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki Yabancı Düşmanlığına Karşı Mücadeleleri

Çalışmada, 2015 ve 2019 yabancı düşmanı şiddet dalgalarına yönelik Mozambik'in tepkileri incelenmiştir. Örneğin 2015'teki yabancı düşmanı şiddet olaylarından dolayı Güney Afrika Cumhuriyeti makamları sorumlu tutulmuştur. Mozambik Dışişleri Bakanı Oldemiro Balói, 2008'de yaşanan yabancı şiddeti dalgasından Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ders almadığını ve bunun bir sonucu olarak 2015 saldırılarının gerçekleştiğini öne sürmüştür (Voa Português, 2015b).

Portal do Governo de Moçambique (2019a), 11 Eylül 2019'da yine aynı günlerde GAC'da meydana gelen yabancı düşmanı saldırı dalgasında Mozambik Devlet Başkanı Filipe Jacinto Nyusi'nin yabancı düşmanı eylemleri kınadığını ve Mozambik hükümetinin GAC'daki vatandaşlarının refahını ve güvenliğini sağlamak için çeşitli önlemler aldığını açıklamıştır. Birinci önlem olarak Mozambik vatandaşlarının korunmasını garanti altına almak için Güney Afrika Cumhuriyeti makamlarıyla sürekli iletişim halinde olduğu açıklanmıştır. İkinci önlem olarak Mozambik'in konsolosluk misyonları gibi kurumlarının duruma ilişkin araştırma yapması öne çıkmaktadır. Şiddet mağduru olan Mozambik vatandaşlarının derhal ülkelerine geri dönmeleri için gerekli koşulların oluşturulması; bu süreçte Uluslararası Göç Örgütü ile iletişim halinde olunması da alınan önlemler arasında yer almaktadır. Mozambik cumhurbaşkanı, yabancı düşmanı şiddet eylemlerinin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin yanı sıra Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi'ni (*African Charter on Human and People's Rights*) ihlal ettiğinin altını çizmiştir. Mozambik vatandaşlarını riskli bölgelerde kalmaktan kaçınmaya çağırmıştır.

Vatandaşlarının korunmasını sağlamak için Güney Afrika hükümeti ile yakın bir çalışma içinde olacağını; yabancı düşmanı şiddet faillerinin yargılama ve cezalandırma süreçlerini yakından izleyeceğini kamuoyu ile paylaşmıştır (Portal do Governo de Moçambique, 2019a).

Mozambiklilerin Güney Afrika Cumhuriyeti'nde maruz kaldıkları yabancı düşmanı şiddet eylemlerine tepki olarak, söz konusu ülkeden gelen ürünlere yönelik bir boykot düzenlenmiş ancak tepki bununla sınırlı kalmamıştır. Mozambik'e mal taşıyan Güney Afrikalılar, Mozambiklilerin Ressano Garcia sınırına (Mozambik-Güney Afrika sınırı) yakın bölgelerde kargo kamyonlarına düzenledikleri saldırılar nedeniyle ülkelerine geri dönmek zorunda kalmışlardır. 17 Nisan 2015 tarihinde sınıra yakın gerçekleşen saldırılar nedeniyle sınır bir süreliğine kapanmıştır (News24, 2015).

Zimbabve, 2015'te GAC'da vatandaşlarına karşı gerçekleştirilen saldırılar karşısında Zimbabvelilerin ülkelerine geri döneceği açıklamasında bulunmuştur. Geri dönüş çeşitli birimlerin işbirliği çerçevesinde gerçekleşmiştir. Örneğin sorumlu olan birimler arasında Uluslararası Göç Örgütü bulunurken Güney Afrika Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde olmuştur (Chronicle, 2015).

Zimbabve eski cumhurbaşkanı Robert Mugabe, Afrikalılara Afrika içinde onurlu bir şekilde davranılması gerektiği ve kıtadaki göçmenlerle ilgili herhangi bir sorunun dostane bir şekilde çözülmesi gerektiği görüşünü kamuoyu ile paylaşmıştır (Business Standard, 2015). 2015 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti eski Devlet Başkanı Jacob Zuma ile görüşen Mugabe, ilginç bir önerisini dile getirmiştir. Afrika devletlerinin liderlerini halklarının Güney Afrika Cumhuriyeti'nde şanslarını denemelerini engellemeye çağırmıştır (Globo, 2015).

BBC News'in (2015) bildirdiği gibi, 2015 yılında Zimbabveli göstericiler Harare'deki GAC Büyükelçiliği önünde toplanarak burada Güney Afrika büyükelçisine bir dilekçe vermişlerdir. 28 Nisan-2 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleşecek olan Harare Uluslararası Sanat Festivali'nde Güney Afrika'nın performansının boykot edilmesi için kampanyalar da oluşturulmuştur.

Siyasi partilerin görüşlerine de bakılabilir. Zimbabve Afrika Ulusal Birliği- Vatansever Cephesi (*Zimbabwe African National Union – Patriotic Front- ZANU PF*) Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki göçmenlere yönelik yabancı düşmanı şiddetin derhal durdurulması çağrısında bulunmuştur. Söz konusu saldırıların SADC içindeki birlik girişimlerine engel teşkil ettiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda yabancı düşmanı saldırıların Zimbabve ile Güney Afrika Cumhuriyeti arasındaki ilişkileri olumsuz etkilediğine de dikkat çekilmiştir. Yabancı kişilerin korunması konusunda Güney Afrika Cumhuriyeti'ni Viyana Andlaşması'na uymaya çağırılmış ve bu yönde sorumluluğu olduğunu hatırlatmıştır (The Herald, 2015a).

2019 yabancı düşmanı saldırılar karşısında da Harare benzer önlemlere başvurmuştur. Tanıtım ve Yayın Hizmetleri Bakanı Monica Mutsvangwa, saldırılar nedeniyle 171 Zimbabve vatandaşının Güney Afrika Cumhuriyeti'nden ayrıldığını duyurmuştur. Zimbabve hükümeti, yabancı düşmanlığı şiddetine doğrudan maruz kalan vatandaşlarını tahliye etmiştir (Ministry of Foreign Affairs and International Trade, 2019).

Malavi de vatandaşlarının Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yabancı düşmanı saldırılara maruz kalmasına karşın yukarıdaki örneklere benzer tutum takınmıştır. 2019 şiddet dalgası karşısında örneğin 75 kadar vatandaşın ülkelerine geri dönmesine yardımcı olmuştur. Geri dönenlerin bir kısmının yaşamlarından endişe ettikleri için tekrar Güney Afrika Cumhuriyeti'ne gitmek istememeleri önemlidir (Masina L, 2019).

Malavi hükümeti, 2019'daki yabancı düşmanı saldırıların ardından yaptığı açıklamada, vatandaşlarına yabancılara yönelik şiddetin görüldüğü bölgelerden uzak durmalarını tavsiye etmiştir. Öte yandan, tehdit altında veya tehlikede olmaları durumunda, en yakın polis karakoluna ve Malavi diplomatik misyonlarına başvurmaları önerilmiştir. Ayrıca GAC'a seyahat etmeyi planlayan kamyon şoförlerinin veya vatandaşların güvenlik önlemi olarak seyahatlerini ertelemelerini önermiştir. Son olarak, hükümet Afrikalılara yönelik yabancı düşmanı eylemleri kınamıştır. Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki diplomatik misyonlar aracılığıyla durumu yakından izlediğini, vatandaşlarının güvenliğini sağlamak için çaba sarf ettiğini ve bu doğrultuda GAC ile işbirliği yapıldığını açıklamıştır (Malawi Government, 2019).

GAC'deki yabancı düşmanlığı şiddete yönelik tepki de boykot olmuştur. BBC News'e (2015) göre, 2015'teki yabancı düşmanı saldırıların ardından Güney Afrika menşeli ürünlerin boykot edilmesi için Malavi'de seferberlik ilan edilmiştir.

Malavi Kızıl Haç Derneği'ne (*Malawi Red Cross Society* -MRCS, 2008) göre, Malavi hükümeti, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 2008'de gerçekleşen yabancı düşmanı saldırıların kurbanı olan Malavi vatandaşlarına yönelik yardım faaliyetlerinde Malavi Kızıl Haç Derneği ile ortak çalışmıştır. MRCS, geri dönenlerin sağlık hizmetlerinin ve güvenliklerinin sağlanmasının yanı sıra, bu merkezlerde kalmaları için gerekli araçların (örneğin battaniye, yiyecek, mutfak gereçleri vb.) temin edilmesinden sorumlu tutulmuştur.

Malavi İnsan Hakları Komisyonu'nun yabancı düşmanlığını ele alış şekli sorunu uluslararası bölgesel güvenlik başlığında değerlendirdiğini göstermektedir. Komisyon söz konusu saldırılarından endişe ettiğini açıklarken bu tür saldırıların Pan-Afrikanizme, Ubuntu'ya ve küreselleşmeye karşı olduğunu ifade etmiştir. Saldırıları insan haklarına aykırı olarak değerlendirmiş ve kınamıştır. Komisyon, ayrıca, Malavi hükümetine ve diğer Afrika hükümetlerine, yabancı düşmanlığı şiddetine karşı çözüm arayışında Güney Afrika hükümetine baskı yapmaları çağrısında bulunmuştur (Malawi Human Rights Comission, 2015).

5. Afrika Kıtasal Örgütlenmeleri ve Yabancı Düşmanlığına Karşı Mücadeleleri:

Yabancı düşmanı saldırıların ardından GAC'daki SADC büyükelçileri, Güney Afrika Hükümeti'ne endişelerini dile getiren ve yöneticileri soruna çözüm bulma konusunda daha aktif olmaya çağırان bir mektup göndermişlerdir. Bu talebin ardından GAC Güvenlik Bakanı Oldemiro Baloi'nin "çok verimli ve bilgilendirici" olarak nitelendirdiği bir toplantıda Pretoria'da akredite Afrika büyükelçileriyle bir araya gelmiştir (RTP Notícias, 2008).

2015'te SADC'nin Harare ile görüşmesinden sonra örgütün liderleri, Güney Afrika hükümetinin göçmenlere yönelik son saldırıların tekrarlanmasını önlemek için aldığı önlemleri takdir ettiğini belirten bir bildiri yayınlamıştır. Bu görüşmede Güney Afrika Cumhuriyeti eski Devlet Başkanı Jacob Zuma, toplantı gündeminde yer almamasına rağmen Güney Afrika'daki yabancı düşmanlığı konusunun ele alınmasını istemiştir. Malavi Devlet Başkanı Peter Mutharika, SADC'nin yabancı düşmanlığı sorununu ele almasını istediğini söyleyerek bu fikri desteklemiştir (Voa Português, 2015b).

2019 yılında SADC Elçileri, Güney Afrika Cumhuriyeti Devlet Başkanı Ramaphosa, GAC Uluslararası İlişkiler ve İşbirliği Bakanı ve Polis Bakanı ile ortak bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda SADC elçileri, yabancı düşmanı saldırıların meydana gelmesinden duydukları öfkeyi dile getirmenin yanı sıra söz konusu saldırıları kınamışlardır. Bu toplantı, SADC Büyükelçileri, Güney Afrika Uluslararası İlişkiler ve İşbirliği Bakanı Lindewe Sisulo ve Polis Bakanı Hamilton Cele'nin bir araya geldiği Durban'da (saldırıların gerçekleştiği şehir) yapılmıştır (Novo Jornal, 2019).

SADC İcra Sekreteri Elias Magosi, asıl amacın bölgesel entegrasyonu sağlamak olduğunu paylaşarak, bu amaçla yabancı düşmanlığı sorununun çözülmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Magosi, Güney Afrika hükümetine yabancı düşmanlığı sorununu ele alması için eylem çağrısında bulunmuştur. Bu tutum, bölgenin diğer ülkelerinde yaşayan Güney Afrikalıların varlığını hatırlatmıştır. Söz konusu Güney Afrikalılar barışçıl bir ortamda yaşamakta ve güvenlikleri garanti altına alınmaktadır (The Herald, 2022). SADC'nin diğer bölgelerinden gelen ve GAC'da ikamet eden bireylere ise yabancı düşmanlığı sebebiyle veya Afrofobi kurbanı oldukları için yaşamak için güvenli bir ortamın sağlanmadığı hatırlatılmıştır. SADC yönetici sekreteri, GAC'de alınan bazı önlemlerin yabancı karşıtlığını caydırdığını ve bölge vatandaşlarının daha iyi yaşam koşulları arayışı içinde ve güvenlikleri konusunda endişelenmek zorunda kalmadan bölgenin diğer ülkelerine taşınabilmelerini sağlamaya odaklandığının altını çizmiştir (The Herald, 2022).

1981'de kabul edilen Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı (*African Charter on Human and Peoples' Rights*), Afrika'daki insan haklarını ve halkların haklarını teşvik etmekle birlikte korumaktadır. Yabancı düşmanlığına karşı mücadele için gerekli unsurlar olarak ayrımcılığın yapılmamasını ve bireyler arasında eşitliğin sağlanmasını vurgulamaktadır. Örneğin Şart'ın 2. maddesine göre "Her birey, ırk, etnik grup, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya başka herhangi bir görüş, ulusal ve sosyal köken, servet, doğum veya diğer statü gibi hiçbir ayırım gözetilmeksizin bu Şart'ta tanınan ve güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanma hakkına sahiptir" (African Charter on Human and Peoples' Rights, 1981: 3).

Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu (*African Commission on Human and Peoples' Rights*), Afrikalılara yönelik yabancı düşmanı saldırılarla ilgili endişelerini paylaşmıştır. Komisyon, KwaZulu-Natal ve Limpopo eyaletlerinde gerçekleşen ve çoğunlukla Afrika vatandaşlarını hedef alan saldırılara ilişkin açıklamada bulunmuştur. Komisyon, Afrika Şartı'na taraf bir devlet olarak Güney Afrika Cumhuriyeti'nin göçmenlerin ve yabancı uyrukluların yanı sıra ülkeye sığınma talebinde bulunan kişilerin güvenliğini

sağlamakla yükümlü olduğunun altını çizmiştir. GAC, kendi anayasası hükümlerini dikkate almasının yanı sıra, yukarıda belirtilen kişilerin Afrika Şartı'nda yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlamakla yükümlüdür (*Africa Commission on Human and Peoples' Rights*, 2019).

Komisyon, GAC'de yaşanan yabancı düşmanlığı vakalarına ilişkin endişelerini çeşitli aralıklarla dile getirerek karar almıştır. Örneğin 2008 yılında GAC'daki yabancı düşmanı saldırılarına ilişkin ACHPR/Res.131 (XXXIII) 08 sayılı Karar ve 2015 yılında yabancı düşmanı saldırılara ilişkin ACHPR/Res.304 (LVI) sayılı Karar aracılığıyla daha önceki yabancı düşmanı saldırı vakalarına ilişkin ciddi endişelerini defalarca dile getirmiştir.

Güney Afrika'daki Göçmenlerin Durumuna İlişkin Kararına (*Resolution on the Situation of Migrants in South Africa - ACHPR/Res.131XXXIII*, 2008) göre 7-22 Mayıs 2008 tarihlerinde Svaziland Krallığı Ezulwini'de düzenlenen Afrika İnsan ve Halk Hakları Komisyonu oturumunda ilgili karar alınmıştır. Buna göre Güney Afrika'nın çeşitli ilçelerinde Afrika ülkelerinden gelen göçmenlere yönelik saldırı ve şiddetten endişe duyulmaktadır. Afrika ile Dayanışma, Afrika Rönesansı ve Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı ilkelerinin çiğnenmesi reddedilmektedir. Güney Afrika'nın çeşitli ilçelerinde göçmenlere yönelik saldırı ve şiddet kınanmakta, saldırıları önlemek ve göçmenlerin ve mülklerinin korunmasını sağlamak için daha fazla tedbir alınmasını teşvik etmektedir. Güney Afrika hükümetini sorumluları soruşturmaya ve kovuşturmaya çağırmaktadır.

Komisyon, yabancı düşmanı saldırıların hem Afrika Şartı'nın 3, 4, 5, 12, 14 ve 28. maddelerinin ihlali veya kötüye kullanılması anlamına geldiğini hem de Afrika Şartı'nın temelini oluşturan Afrika dayanışması ilkesine aykırı olduğunu hatırlatmıştır. Hükümete, yabancı düşmanı saldırıların usulüne uygun olarak soruşturulmasını; saldırıları kışkırtan ve gerçekleştiren kişilerin, yabancı düşmanı saldırılar döngüsünü besleyen hesap sorulmazlığı sona erdirmek için adalet önüne çıkarılmasını sağlamaya yönelik çağrıda bulunmuştur. Öte yandan Komisyon, Güney Afrika'nın hazırladığı yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadeleye yönelik Ulusal Eylem Planını memnuniyetle kabul etmiştir. Ayrıca Güney Afrika Hükümetini, yabancı düşmanı saldırılardan kaynaklanan insan hakları ihlallerini ele almaya yönelik Eylem Planının etkili bir şekilde uygulanması çağrısında bulunmuştur (*Africa Commission on Human and Peoples' Rights*, 2019).

AfB Dönem Başkanı, 2018/2019 yeni yıl kutlama mesajında yabancı düşmanlığı ve ırkçılıkla mücadelede kararlılığını sürdüreceğini açıklamıştır. Bu konuda AfB, Aralık 2018'de Fas'ın Marakeş kentinde kabul edilen Küresel Göç Mutabakatı'na (*Global Compact on Migration*) tam desteğini yeniden teyit etmiştir (*African Union*, 2018).

Söz konusu küresel ilkeler sözleşmesi, insanları kendi ülkelerinde geçim kaynaklarına sahip olmaktan alıkoyan ve böylece onları başka bir yerde bir gelecek aramaya zorlayan olumsuz etkenleri ve yapısal faktörleri azaltmayı amaçlamaktadır. Göçmenlerin insan haklarına saygı duyarak, bu hakları koruyarak ve

yerine getirerek; göçmenlere bakım ve yardım sağlayarak, göçün farklı aşamalarında karşılaştıkları riskleri ve hassasiyetleri azaltmayı hedeflemektedir. Toplulukların meşru endişelerini ele alırken, toplumların göçle ilgili sonuçları olabilecek ve göçten kaynaklanabilecek farklı ölçülerde demografik, ekonomik, sosyal ve çevresel değişimler geçirdiğini kabul etmektedir. Tüm göçmenlerin insani, ekonomik ve sosyal kapasiteleri aracılığıyla toplumu zenginleştirmelerine ve böylece yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde sürdürülebilir kalkınmaya katkılarını kolaylaştırmaya elverişli koşullar yaratmaya çalışmaktadır. (“Intergovernmental Conference to Adopt the Global Compact for Safe” United Nations General Assembly, 2018: 4).

AfB'nin 2018'deki faaliyetleri önem arz etmektedir. Bu yıl itibarıyla İnsan Hakları Evrensel Beynamesi'nin 70. Yıldönümünde, dönemin Afrika Birliği Komisyonu Başkanı Moussa Faki Mahamat, örgütün yabancı düşmanlığı da dahil olmak üzere insan haklarına yönelik tüm tehditlere karşı mücadelede kararlı olduğunu vurgulamıştır (The Guardian, 2019). Başkan, Beynamenin ideallerine ve değerlerine yeniden bağlılıklarının bir işareti olarak yabancı düşmanlığı, ırkçılık, insan ticareti, göçmenlere yönelik saldırılar dahil olmak üzere insan haklarına yönelik tehditlere karşı önlem almanın devletlerin görevi olduğunu söylemiştir (African Union, 2018).

Afrika Birliği, Güney Afrika hükümetinden 2019 yılında yabancı düşmanı şiddet faillerine karşı hukuki sürecin başlatmasını talep etmiştir. Kıtasal dayanışma ilkeleri çerçevesinde hem yabancı düşmanlığı saldırılarına neden olan sebeplerin araştırılmasında hem de bölgede barış ve güvenliğin teşvik edilmesi için Afrika Birliği'nin Güney Afrika hükümetine gerekli desteği sağlamaya hazır olduğunun altını çizmiştir (The Guardian, 2019).

AfB, çeşitli açıklamalarda ve aldığı kararlarla yabancı düşmanlığına karşı mücadele edilmesi ve göçmenlerin haklarının gözetilmesi gerektiğini sık sık hatırlatmıştır. Örneğin göçmenlerin güvenliğinin sağlanması gereğini vurgulamaktadır. Mayıs 2020'de, Göç ve Kalkınma Küresel Forumu'nda Bölgesel İstişareye ilişkin Afrika Yaklaşımı (*Regional Consultation on the Global Forum on Migration and Development*) yayınlanmıştır. Söz konusu metnin duyurulması sırasında, Afrika'nın bazı zorluklar yaşadığına ve bazılarını da öngördüğüne vurgu yapılmıştır. Savunmasız göçmen işçiler kapsamında özellikle kötü yaşam koşullarına maruz kalan ve sağlık, gıda ve ilaç hizmetlerine erişimde zorluklarla karşılaşan yasa dışı göçmenler örnek olarak verilmiştir. Diğer zorluklar; işten çıkarılma, azalan havaleler, zorla ülkelerine geri gönderilmeler, artan ayrımcılık, silahsız düzensiz göçmenlerin faaliyetlerinin kısıtlanması ve göçmen işçilere karşı yabancı düşmanlığı olarak ifade edilmiştir (African Union, 2020).

AfB, göçmen koruma politikalarında çeşitli boşlukların, eksikliklerin olduğunu kabul etmektedir. İlgili eksikliklerin giderilmesi için adım atmaktadır. AfB'nin amacı, göçmenlerin ve göçmen işçilerin haklarına saygı duyarak ve söz konusu kesimi hakları konusunda bilgilendirerek, bilinçlendirerek daha iyi korunmalarını sağlamaktır. Atılan adımlar sayesinde, iş gücü göçü konusunda çalışan kurumlarda ve

özellikle Özel Yerleştirme Bürolarında daha fazla düzenlemeye gidilmiş ve ilgili düzenlemelerin uygulanmasına yardım edilmiştir. Örgüt, göçmen işçilere daha fazla koruma sağlayacak bölgesel araçların oluşturulması konusunda çeşitli adımlar atmıştır. Örneğin, kıtadaki göçmen işçilerin çoğunun sözde "düşük vasıflı" işçiler olduğu gerçeğine yanıt vermek için, Afrika Kıta Nitelikler Çerçevesinin (*African Continental Qualifications Framework- ACQF*) kabul edilmesini gerektiğini ifade etmiştir (Daily Trust, 2015).

Yabancı düşmanlığı ile mücadele için kıtasal düzeyde bir politika çerçevesinin oluşturulması çağrısı yapılmaktadır. İlgili açıklamalara Afrika'da entegrasyonun ve refahın sağlanmasına yönelik önemli politika belgelerinde ve stratejik girişimlerinde rastlamak mümkündür. AfB Gündem 2063'ün İlk On Yıllık Uygulama Planı (*First Ten-Year Implementation Plan of Agenda 2063, 2014–2023*), Kişilerin Serbest Dolaşımı, İkamet Hakkı ve Yerleşme Hakkı ile ilgili Afrika Ekonomik Topluluğunu Kuran Antlaşma Protokolü (AfB Serbest Hareket Protokolü) [*Protocol to the Treaty Establishing the African Economic Community relating to Free Movement of Persons, Right of Residence and Right of Establishment -AU Free Movement Protocol*] ve Afrika için Kıta Eğitim Stratejisi 2016–2025 (*Continental Education Strategy for Africa 2016–2025- CESA 2016–2025*), kıtasal hedefleri ifade etmektedir. ACQF'nin geliştirilmesi Eylül 2019'da başlatılmıştır. Afrika Kıta Nitelikleri Çerçevesi, ACQF ve ekosistemi için yeni bir ufuk ve perspektifi temsil eden büyük dönüşümlerin olduğu bir dönemde geliştirilmektedir (ACQF, y.y).

Pan-Afrika Parlamentosu (*Pan-African Parliament*), Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (*Economic Community of West African States- ECOWAS*) parlamentosu ile birlikte Güney Afrika hükümetini ülkedeki yabancı düşmanlığı sorununu çözmek için acil eylemde bulunmaya çağırmıştır. Söz konusu iki örgüt, artık yabancılara karşı şiddet olaylarının yaşanmamasını sağlamak için bu ülkeden gerekli ve etkili önlemleri almasını talep etmiştir (Daily Trust, 2015).

Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki yabancı düşmanı şiddetten rahatsız olan Pan-Afrika Parlamentosu, genel merkezini Güney Afrika'dan kıtadaki herhangi bir başka ülkeye taşımayı düşündüğünü açıklamıştır (All Africa: 2015). Pan-Afrika Parlamentosu 2015 Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki yabancı düşmanlığı şiddetinin Ubuntu, Pan-Afrikanizm ve Afrika Rönesansı ruhuyla çeliştiğini ifade etmiştir.

ECOWAS da 2015'te yabancı düşmanı saldırılarını kınamıştır. Afrika'da iyi yönetişimi pekiştirecek ve güçlendirecek her türlü yasayı desteklediklerini ifade etmiştir (Daily Trust, 2015).

SADC, ilgili devletlerin tepkilerini yetersiz görmüştür. Bölge devletlerinin ve liderlerinin yabancı düşmanı şiddetini kınamaktan daha fazlasını yapmaya ve proaktif olmaya çağırmıştır. Bu bağlamda SADC Antlaşması'na vurguda bulunulmuştur. Söz konusu metin imzalanırken devletlerin ve liderlerin bölgede barışı ve güvenliği sağlamayı ve korumayı görev edindiğini hatırlatılmıştır. Örneğin Antlaşma'nın dördüncü maddesinde insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerine uygun hareket etmeyi taahhüt ettiklerini hatırlatmıştır. SADC, yabancı düşmanlığı sorunuyla karşı karşıya kalan devletlerin, Antlaşma'da

taahhüt ettikleri gibi, bahse konu sorunun çözmek için birlik olmaları gerektiğini savunmaktadır (Southern African Litigation Center, 2015).

6. Afrika ve Uluslararası Kuruluşlar Arasında Yabancı Düşmanlığı ile Mücadelede İşbirliği Girişimleri

1998'de Güney Afrika İnsan Hakları Komisyonu, Mülteci İşleri Ulusal Konsorsiyumu ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi tarafından Güney Afrika Cumhuriyeti'nde bir kampanya oluşturulmuştur. Ülkede yaygın olarak görülen yabancı düşmanlığı saldırılarına ve şiddetine karşı mücadeleyi amaçlayan kampanyanın adı "Yabancı Düşmanlığı Geri Al" (*Roll Back Xenophobia- RBX*) olarak belirlenmiştir. Kampanya için başlıca paydaşlar olarak medya, topluluklar, okullar ve işyerleri seçilerek halka yabancı düşmanlığı konusunda eğitim vermek amaçlanmıştır. Kampanya 2002 yılında sona ermiştir (Inter-Agency, 2001: 6).

Uluslararası Göç Örgütü, Güney Afrika'daki yabancı düşmanlığı sorununa çözüm bulmak için birlik olmaya dair farkındalık çakışmalarında bulunmuştur. 2008'de yabancı düşmanı saldırılarının patlak vermesinden hemen sonra, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde hoşgörü, entegrasyon ve çeşitliliği teşvik etmeyi amaçlayan 2 yıllık bir program başlatmıştır. Sorunun kökenleri anlaşılacak istenmiştir.

2008'de Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yabancı düşmanlığı olaylarının patlak vermesi nedeniyle, 2009'da Uluslararası Göç Örgütü tarafından "Tek Hareket" adlı bir kampanya oluşturulmuştur. Sosyal değişimi amaçlayan söz konusu kampanya; ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve kabileciliğe sebebiyet veren koşulları değiştirmeyi amaçlamıştır. Hoşgörü, insan onuru ve çeşitlilik içinde birlik ortamını sağlayabilmek için sosyal medya kampanyaları, topluluk sohbetleri düzenleyerek gençlik programları, müfredat değişikliği ve insan hakları eğitimi gibi mekanizmalar kullanmıştır. Bu program, Güney Afrika Cumhuriyeti Başpiskoposu Desmond Tutu'nun liderliğinde çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde uygulanmıştır (International Migration Organization, 2009). Programın uygulanması aşamasında Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtildiğinin ve Göç Yasası'nda şart koşulduğunun aksine, göçmenlerin hakları ve yetkileri konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Göçmenlere hak ettikleri hizmetlerin genellikle sunulmadığı görülmüştür. Ortaya çıkan bu eksikliği gidermek nedeniyle program, insan hakları ve göç başlıklarında hükümete ve kamu görevlilerine danışmanlık hizmetlerinde bulunmuştur. Aynı zamanda soruna müdahale mekanizması da oluşturulmuştur (International Migration Organization, 2008).

Uluslararası Göç Örgütü ayrıca çeşitli raporlar da yayımlamıştır. Bu bağlamda "Hoşgörü, Hukuk ve Onura Doğru: Güney Afrika'da Yabancı Uyruklulara Yönelik Şiddetin Ele Alınması" (*Towards Tolerance, Law and Dignity: Addressing Violence against Foreign Nationals in South Africa*) adlı rapor örnek olarak verilebilir. Raporda, yabancı düşmanlığının sadece yabancı uyrukluları değil, yabancı olarak görülen

bireyleri de hedef aldığı belirtilmesi önemlidir. Yabancı düşmanı şiddet olaylarının faillerini cezalandırmak için sistemsal adımların atılmasının yanı sıra gelecekteki saldırıları önlemek için toplumun yeniden entegrasyonunun ve toplumun kendi içinde uyumlu hale getirmenin önemini ortaya koymuştur (International Migration Organization, 2009).

2012'de Uluslararası Göç Örgütü, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Johannesburg Belediyesi ile işbirliği içinde göçmenlerin Güney Afrika toplumunun ayrılmaz bir parçası olduğunun benimsenmesini amaçlayan bir kampanya başlatmıştır. "Ben de Göçmenim" (*I am a migrant too*) mottosu ile 18 Aralık Dünya Göçmenler Günü'ne özel olarak düzenlenmiştir. Neredeyse tüm Güney Afrikalıların ya göçmen olduğu ya da göçmenlerle akraba olduğu gerçeğini vurgulamıştır. Uluslararası Göç Örgütü, "Ben de Göçmenim" kampanyasının elçisi olarak ülkenin en önde gelen sanatçılarından ve güvenilir seslerinden biri olan Stoa Seate'i seçmiştir. Stoa, GAC'ın yabancı düşmanlığı sorununa karşı sesini en çok duyuran ünlülerinden biri olmuştur (International Migration Organization, 2012).

Uluslararası Göç Örgütü, 2015 yılında da patlak veren yabancı şiddeti olaylarına karşı tepkisini dile getirmiştir. Saldırıları kınanmıştır. Bunun yanında sadece Güney Afrika hükümeti değil bölge ülkeleri de sorunla mücadelede aktif tutum takınmaya ve yabancılara yönelik şiddeti durdurmaya çağırılmıştır. (International Migration Organization, 2015).

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki yabancı düşmanlığına yönelik faaliyetleri raporlandırılmıştır. "Dudula Harekatı"na (*Operation Dudulla*) ayrı bir önem verilmiştir. Yüksek Komiserlik, hareketin başlangıçta bir sosyal medya kampanyası olduğunu vurgularken sonrasında hareketin dönüşüm geçirdiğine dikkat çekmiştir. Komiserlik, son zamanlarda hareketin "şiddet içeren protestoların, kanun dışı şiddetin, göçmenlerin sahip olduğu ev ve işyerlerini hedef alan kundakçılığın ve hatta yabancı uyrukluların öldürülmesine destek olması için bir şemsiye yapılanma haline geldiğini" vurgulamaktadır (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2022). Mevcut yabancı düşmanlığı hareketliliğinin giderek yaygınlaştığını ve derinleştiğinin altı çizilmektedir. Ayrıca ülkedeki bazı siyasi partiler için yabancı düşmanlığının merkezi kampanya stratejisine dönüştüğü belirtilmektedir. Komiserlik, üst düzey hükümet yetkililerinin göçmen karşıtı söylemlerinin şiddeti körüklediğini ve hükümetteki isimler daha fazla şiddeti önlemede veya faillerden hesap sormada başarısız olduğu kaydedilmiştir (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2022).

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, mültecilerin ve göçmenlerin hakları konusunda toplum içinde farkındalık yaratmayı amaçlayan çeşitli faaliyetlerde yer almıştır. Güney Afrika Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı (*Department of Home Affairs*), Sanat ve Kültür Departmanları (*Department of Arts and Culture*), Toplum Güvenliği, Güney Afrika Polis Hizmetleri (*South African Police Services*) ve KwaZulu Natal Kiliseleri gibi diğer insani yardım kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışılmıştır. Halkı, mültecilerin hakları konulu eğitim kampanyasına katılması noktasında teşvik etmiştir. Yabancı düşmanı şiddetin kurbanlarının

toplumla entegrasyonunu sağlamak için mali destekte de bulunmuştur. Sınırlı bir süre kira ücretini ödeme ihtiyacını karşılamak için mali yardımda bulunulmuştur (United Nations High Commissioner for Refugees, 2019).

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, aynı zamanda mültecilerin ve göçmenlerin güvenliğini sağlamak için müdahale kapasitesini ve Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki operasyonel varlığını kuvvetlendirmektedir. Bu tür faaliyetler, Güney Afrika hükümeti ve Yüksek Komiserliğin başkanlık ettiği BM Koruma Çalışma Grubu aracılığıyla BM kuruluşları ile koordineli şekilde yürütüldüğü gibi, sivil toplum kuruluşları ve sivil toplumdaki bazı ortaklarla işbirliği içinde hayata geçirilmiştir (Reliefweb, 2019).

2019'da da patlak veren yabancı şiddet olayları kapsamında da Komiserliğin faal olduğu görülmektedir. Mülteci Sosyal Hizmetleri (*Refugee Social Services- RSS*) ve Birleşmiş Milletler Mülteci Dairesi ile ortaklaşa çalışmıştır. Örnek olarak vermek gerekirse söz konusu olayların kurbanları adı geçen kurumlar tarafından yönetilen kabul merkezlerine başvurmuşlardır. Her iki kuruluş da göçmenleri kontrol etmeye devam edip, İçişleri Bakanlığı'nın oturma izinlerinin geri alınmasında onlara yardımcı olması gerektiğini bildirmiştir (United Nations High Commissioner for Refugees, 2019).

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ise Güney Afrika hükümeti ile sürekli iletişim halinde olmuştur. İlgili birimlerin halkın güvenliğini ve esenliğini sağlamak için gerekli önlemleri almalarını talep etmiştir. Irkçılık, Irk Ayrımcılığı ve İlgili Hoşgörüsüzlükle Mücadeleye Yönelik Ulusal Eylem Planını memnuniyetle karşılamışlardır. Ancak, daha fazla hasar ve yıkımdan kaçınmak için Güney Afrika'nın da bu planı uygulaması gerektiği hatırlatılmıştır. (Reliefweb, 2019).

BM

BM uzmanları, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yabancılara yönelik ayrımcılığın hem hükümet politikasında hem de daha geniş bir çerçevede Güney Afrika toplumu nezdinde kurumsallaştığını ifade etmişlerdir (United Nations News, 2022). Son yıllarda yabancı düşmanı şiddet için seferberlik kanalları artmıştır.

Sonuç

1800'lerde altın ve elmas madenlerinin keşfi, Güney Afrika bölgesinden gelen göçmenler için ana hedef haline gelen Güney Afrika Cumhuriyeti'nin siyacı açısından daha dikkat alınmasına sebebiyet vermiştir. Altın ve elmas madenciliğinin başlaması işgücüne daha fazla ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. Dolayısıyla başta Mozambik, Malavi ve Zimbabve olmak üzere Afrika bölge devletlerinin halklarının Güney Afrika'yı çalışmak için ideal bir yer olarak görmelerine sebebiyet vermiştir. Bu tablo günümüzde de devam etmektedir.

1994 yılı, Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki bölge halklarının hayatında önemli bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Zira 1994 Güney Afrika Cumhuriyeti'nde sadece *apartheid*'in kalktığı yıl olarak değil, aynı zamanda ülkedeki ilk yabancı düşmanı şiddet dalgasının başladığı yıl olarak tarihe geçmiştir.

Apartheid rejiminin sona ermesi ve Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki yerel nüfusun yaşam koşullarında iyileşme beklentilerinin gerçekleşmemesi üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Aynı kıt kaynaklar için vatandaşlar ve yabancılar arasındaki rekabet, Güney Afrika Cumhuriyeti hükümetinin halkına temel hizmetleri sağlayamaması ve yabancılara karşı harekete geçilmesi, GAC'de yabancı düşmanı şiddetin ortaya çıkmasının başlıca nedenleri olarak görülmektedir.

Yabancı düşmanı şiddeti sonucunda 60'tan fazla göçmen öldürülmüş ev ve işyerleri yakılmış, 3.000'den fazla göçmen yer değiştirmek zorunda kalmıştır. En önemli faktörlerden biri de yabancı düşmanı saldırıların göçmen nüfusta yarattığı korkudur. Başka bir deyişle, yabancı düşmanı şiddetten dolayı, yabancı nüfusu korku içinde yaşamaktadır.

Mozambik, Malavi ve Zimbabve devletleri hem bireysel olarak hem de SADC aracılığıyla yabancı düşmanlığı sorununu çözmeye yönelik çeşitli politikalar oluşturmuştur. Bu devletler yabancı düşmanlığının bölgesel güvenliği etkileyen ve çözülmesi gereken bir sorun olduğunu kabul etmektedir. Devletler defalarca yabancı düşmanı şiddet olaylarını kınamıştır, çeşitli vesilelerle saldırı mağdurlarının ülkelerine geri gönderilmesi için koşullar yaratmıştır. Halklar arasındaki sorunların barışçıl yollarla çözülmesi çağrısında bulunarak yabancı düşmanlığı için hiçbir gerekçe olmadığını göstermişlerdir.

Devletlerin yanı sıra sivil toplum örgütleri de yabancı düşmanı şiddet eylemlerini kınamakla kalmamıştır, aynı zamanda bu olguya karşı halk yürüyüşleri düzenlemiştir. Öte yandan, SADC düzeyinde bölgesel bir örgüt olarak devletler de yabancı düşmanı şiddet konusunu tartışmak üzere forumlar oluşturmuştur. Yabancı düşmanı şiddet sorununu tamamen çözememiş olsalar da bu sorunu çözecek önemli mekanizmalar yaratmaya çalışmışlardır.

Uluslararası düzeyde, Afrika Birliği ve BM gibi kuruluşlar da yabancı düşmanlığına çözüm bulma çabalarına dahil olmuştur. AfB yabancı düşmanlığını tartışmak üzere çeşitli forumlar düzenleyerek hem saldırıları kınamış hem de bölgedeki göçmenleri yönetecek politika ve mekanizmaların oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır. BM ise, tüm devletleri kapsayan kararların ve daha fazla uluslararası eylemin oluşturulduğu konferanslar düzenlemiştir ve bu araçlar, dünyanın çeşitli bölgelerindeki göçmenlerin güvenliğini etkileyen bir sorun olarak yabancı düşmanlığının daha sonra çözülmesine yol açacak adımlar olarak görülmektedir. Sadece bir saldırı başladıktan sonra müdahale etmek için değil, göçmenleri yabancı düşmanı saldırıların kurbanı yapan tüm durumları çözmek için göçmenleri ve yerel nüfusu bir araya getirecek politikalar oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Kaynakça

- ACQF (y.y). *Overview*. <https://acqf.africa/about/overview>
- African Charter on Human and Peoples' Rights (1981) *African Charter on Human and Peoples' Rights* (Organization of African Union, Nairobi).
- African Commission on Human and People's Rights (2019). *Press Statement of the African Commission on Human and Peoples' Rights on the Xenophobic Attacks in South Africa*. <https://achpr.au.int/en/news/press-releases/2019-04-04/press-statement-african-commission-human-and-peoples-rights>
- All Africa (2015). *Africa: Xenophobia - Pan-African Parliament Considers Relocating Headquarters from South Africa*. <https://allafrica.com/stories/201505041581.html>
- African Union (2018). *Statement of the Chairperson of the Commission on the Occasion of the commemoration of the 70th Anniversary of The Universal Declaration of Human Rights*. <https://au.int/en/pressreleases/20181210/statement-chairperson-commission-occasion-commemoration-70th-anniversary>
- African Union (2020). *Launching the African Approach on the Regional Consultation on the Global Forum on Migration and Development*. <https://au.int/en/pressreleases/20200514/launching-african-approach-regional-consultation-global-forum-migration-and>
- BBC News (2015). *South Africa Xenophobia Africa Reacts*. <https://www.bbc.com/news/world-africa-32354993>
- Business Standard (2015). *Zimbabwe Denounces Xenophobic Attacks in South Africa*. https://www.business-standard.com/article/news-ians/zimbabwe-denounces-xenophobic-attacks-in-south-africa-115041800795_1.html
- Chronicle (2015). *Zim Evacuates 1,000*. <https://www.chronicle.co.zw/zim-evacuates-1000/>
- Claassen C (2017). *Explaining South African Xenophobia*. <https://ssrn.com/abstract=2974065>
- Congolo v.d. (2018) *Os Contornos da Violência Xenófoba na África do Sul e Suas Implicações para os Países Vizinhos* (Instituto Superior de Relações Internacionais, Maputo).
- Crush J, Williams V, Peberdy S (2005) Migration in Southern Africa. *Global Commission on International Migration* 1-40.
- Daily Trust (2015). *Xenophobia: Pan-African, ECOWAS Parliaments Want Urgent Action*. <https://dailytrust.com/xenophobia-pan-african-ecowas-parliaments-want-urgent-action/>
- DW (2015). *ONU Diz-se Preocupada com Xenofobia na África do Sul*. <https://www.dw.com/pt-br/onu-diz-se-extremamente-preocupada-com-xenofobia-na-%C3%A1frica-do-sul/a-18390417>
- Enriconi L, Morais P (2018) *Xenofobia: O que é?* <https://www.politize.com.br/xenofobia-o-que-e/>

- Globo (2015). *Presidente da África do Sul se Encontra com Mugabe do Zimbábue*. <https://g1.globo.com/Noticias/Mundo/0,,MUL636974-5602,00-PRESIDENTE+DA+AFRICA+DO+SUL+SE+ENCONTRA+COM+MUGABE+DO+ZIMBABUE.html>
- Harington JS, McGlashan ND, Chelkowska EZ (2004) A century of Migrant labour in the gold mines of South Africa. *The Journal of The South African Institute of Mining and Metallurgy* 104(2): 65-71.
- Harris B (2002) *Xenophobia: A new pathology for a new South Africa? Cape Town: University of cape Town Press* 169-184.
- Human Rights Watch (1998). "Prohibited Persons": Abuse of Undocumented Migrants, Asylumseekers, and Refugees in South Africa https://www.hrw.org/legacy/reports98/sareport/#_1_4
- Inter-Agency (2001). *International Migration, Racism, Discrimination and Xenophobia*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/international_migration_racism.pdf
- International Migration Organization (2008). *IOM Launches Counter Xenophobia Programme in South Africa*. <https://www.iom.int/news/iom-launches-counter-xenophobia-programme-south-africa>
- International Migration Organization (2009). "One" Movement Launched to Combat Xenophobia and Racism in South Africa as New Study is Released. <https://www.iom.int/news/one-movement-launched-combat-xenophobia-and-racism-south-africa-new-study-released>
- International Migration Organization (2012). "I am a Migrant too" 2012 International Migrants Day Campaign Launched. <https://www.iom.int/news/i-am-migrant-too-2012-international-migrants-day-campaign-launched>
- International Migration Organization (2015). *IOM Calls for Action to Combat Violence Against Migrants in South Africa*. <https://www.iom.int/news/iom-calls-action-combat-violence-against-migrants-south-africa>
- Kaziboni A v.d. (2022). *5 Xenophobic Myths About Immigrants in South Africa Debunked by Researchers*. <https://theconversation.com/5-xenophobic-myths-about-immigrants-in-south-africa-debunked-by-researchers-191194>
- Malawi Government (2019) *Press Release on Xenophobic Attacks Happening in The Republic Of South Africa*. <https://www.facebook.com/malawigovernment/photos/a.247499418769893/1245431712309987/?type=3>
- Malawi Human Rights Commission (2015). *Press Release on Xenophobic Attacks in South Africa*. <https://www.facebook.com/HumanRightsCommissionofMalawi/posts/press-release-on-xenophobic-attacks-in-south-africathe-malawi-human-rights-commi/1009054189126307/>

- Masina L (2019). *Malawi Repatriates Citizens Targeted in South Africa*. https://www.voanews.com/a/africa_malawi-repatriates-citizens-targeted-south-africa/6176298.html
- Ministry of Foreign Affairs and International Trade (2019). *Xenophobia: Government to evacuate 171*. <http://www.zimfa.gov.zw/index.php/component/k2/item/46-xenophobia-government-to-evacuate-171>
- Naicker C (2016) The languages of xenophobia in post-apartheid South Africa: Reviewing migrancy, foreignness, and solidarity. *Agenda* 30(2): 46-60.
- Nebe C (2022). *South Africa: New Campaign Reignites Xenophobic Rhetoric*. <https://www.dw.com/en/south-africa-new-campaign-reignites-xenophobic-rhetoric/a-61486487>
- News24 (2015). *South Africans Chased out of Mozambique*. <https://www.news24.com/news24/south-africans-chased-out-of-mozambique-20150417>
- Novo Jornal (2019). *Africa do Sul: Violencia Contra Estrangeiros - Xenofobia Mostra os Dentes 1994*. <https://www.novojornal.co.ao/internacional/interior/africa-do-sul-violencia-contra-estrangeiros---xenofobia-mostra-os-dentes-desde-1994-69341.html>
- Portal do Governo de Moçambique (2019a). *Comunicação de Sua Excelência Filipe Jacinto Nyusi, Presidente da República de Moçambique, na Sequência de Actos de Violência Contra Cidadãos Estrangeiros na República da África do Sul*. <https://www.portaldogoverno.gov.mz/por/Imprensa/PR-recebe-primeira-ministra-da-Italia-Giorgia-Meloni/Comunicacao-de-Sua-Excelencia-Filipe-Jacinto-Nyusi-Presidente-da-Republica-de-Mocambique-na-sequencia-de-Actos-de-Violencia-contra-Cidadaos-Estrangeiros-na-Republica-da-Africa-do-Sul>
- Reliefweb (2019). *Amid Rising Xenophobic Attacks in South Africa, UNHCR Ramps up Aid for Refugees, Calls for Urgent Actions*. <https://reliefweb.int/report/south-africa/amid-rising-xenophobic-attacks-south-africa-unhcr-ramps-aid-refugees-calls>
- Resolution on the Situation of Migrants in South Africa (2008) *Resolution on the Situation of Migrants in South Africa* (African Commission on Human and People's Rights, Swaziland). Revista PUC-Rio (y.y.). *O Caso do Apartheid na Africa do Sul*. https://www.dbd.puc-rio.br/pergamum/tesesabertas/0812654_10_cap_03.pdf
- RTP Notícias (2008). *Mais de 15.000 Moçambicanos Regressaram a Moçambique Fugindo de Xenofobia*. https://www.rtp.pt/noticias/mundo/mais-de-15000-mocambicanos-regressaram-a-mocambique-fugindo-de-xenofobia_n147998
- South African History Online (y.y.). *The History of Migrant Labor in South Africa*. <https://www.sahistory.org.za/article/history-migrant-labour-south-africa>
- South African History Online (y.y.). *Xenophobic Violence in Democratic South Africa Timeline*. <https://www.sahistory.org.za/article/xenophobic-violence-democratic-south-africa-timeline>

- Southern African Litigation Center (2015). *Open Letter: SALC Urges SADC to Take Action Against Xenophobia*. <https://www.southernafricalitigationcentre.org/2015/04/22/open-letter-salc-urges-sadc-to-take-action-against-xenophobia/>
- The Economist. (2015). *Blood at the End of the Rainbow*. <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21649429-south-africas-poor-are-turning-those-even-more-downtrodden-blood-end-rainbow>
- The Guardian (2019). *AU Commission Seeks Justice for Xenophobia Victims in South Africa*. <https://guardian.ng/news/au-commission-seeks-justice-for-xenophobia-victims-in-south-africa/>
- The Herald (2015a). *Latest: ZANU PF Condemns Xenophobia*. <https://www.herald.co.zw/latest-zanu-pf-condemns-xenophobia/>
- The Herald (2022). *SADC Tackles Xenophobia in SA*. <https://www.herald.co.zw/sadc-tackles-xenophobia-in-sa/>
- United Nations General Assembly (2018). *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N18/244/47/PDF/N1824447.pdf?OpenElement>
- United Nations High Commissioner for Refugees (2019). *Refugees Affected by Xenophobic Attacks in South Africa in Need of Urgent Support*. <https://www.unhcr.org/africa/news/stories/refugees-affected-xenophobic-attacks-south-africa-need-urgent-support>
- United Nations High Commissioner for Refugees (2020) *Guidance on Racism and Xenophobia: How UNHCR can Address and Respond to Situations of Racism and Xenophobia Affecting Persons Under its Mandate* (UN High Commissioner for Refugees, Switzerland).
- United Nations Human Rights Council (2016) *Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance* (UN Human Rights Council, Geneva).
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (2022). *South Africa: UN Experts Condemn Xenophobic Violence and Racial Discrimination Against Foreign Nationals*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/07/south-africa-un-experts-condemn-xenophobic-violence-and-racial>
- United Nations News (2022). *South Africa on the 'Precipice of Explosive Xenophobic Violence' UN Experts Warn*. <https://news.un.org/en/story/2022/07/1122612>
- Voa Português (2015b). *Oldemiro Balói Responsabiliza Governo da África do Sul pela Violência*. <https://www.voaportugues.com/a/oldemiro-baloi-responsabiliza-governo-da-afrika-do-sul-pela-violencia/2731327.html>